

HOLAT BILDIRUVCHI SO‘ZLARNING INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA LEKSIKOGRAFIK TALQINI VA MUAMMOLARI

Muzaffarbekova Umidaxon Zayniddin qizi

Andijon davlat chet tillar instituti

+998916171027

umidakhan1027@gmail.com

Annotatsiya Bu maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi holat bildiruvchi so'zlarning tarjima muammolari va tahlilini o'rganiladi. Holat bildiruvchi so'zlar har ikki tilda ham muhim rol o'ynaydi, ot so'z turkumi haqida qo'shimcha ma'lumotlar beradi va jumlaning umumiy maanosiga qo'shimcha qiladi. Ingliz va o'zbek tillaridagi holat bildiruvchi so'zlar ta'rifi, ulardagi farqliliklar va o'xshashliklarni ko'rsatadigan taqqoslashma tahlili ko'rsatiladi. Ushbu maqola mavjud lug'atlar va tilshunoslik resurslari kritik ko'rib chiqish orqali, bu tadqiqot ingliz va o'zbek tillaridagi holat bildiruvchi so'zlar bilan bog'liq umumiy muammolar va farqliklarni aniqlashga qaratilgan. Sintaksis, semantika va holat bildiruvchi so'zlarning tarjimasini tahlil qilinishi orqali, bu tadqiqot ingliz va o'zbek leksikondagi holat bildiruvchi so'zlar qanday ishlaydi va leksikografiya va tarjima o'quvchilariga yordam berishni maqsad qiladi.

Kalit so'zlar: tarjima qilish, tushunish, sintaksis, semantik nuanstlar, kontekstlar, tarjimonlar

LEXICOGRAPHICAL INTERPRETATION AND PROBLEMS OF ADJECTIVES IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES

Abstract: this article explores the lexicographical interpretation and challenges of adjectives in English and Uzbek languages. Adjectives play a crucial role in both languages, providing additional information about nouns and contributing to the overall meaning of sentences. The comparative analysis of adjectives in English and Uzbek sheds light on the differences and similarities in their usage, syntactic structures, and semantic nuances. Through a critical examination of existing dictionaries and linguistic resources, this research aims to identify common issues and discrepancies in the lexicographical treatment of adjectives in both languages. By examining the syntax, semantics, and translation of adjectives, this study seeks to enhance our understanding of how adjectives function in English and Uzbek lexicons and contribute to the broader field of lexicography and translation studies.

Keywords: Translation, Comprehension, Syntax, Semantic nuances, Contexts, Translators

ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ И ПРОБЛЕМЫ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ В АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

Аннотация: Это исследование изучает перевод и анализ прилагательных в английском и узбекском языках. Прилагательные играют важную роль как в английском, так и в узбекском языках, предоставляя дополнительную информацию о существительном и добавляя общий смысл предложению. В исследовании представлено сравнительное анализа определений прилагательных в английском и узбекском языках, показывая различия и сходства между ними. С помощью критического рассмотрения доступных словарей и ресурсов по языкознанию, это исследование направлено на выявление общих проблем и различий, связанных с прилагательными в английском и узбекском языках. Анализ синтаксиса, семантики и перевода прилагательных позволяет понять, как функционируют прилагательные в английском и узбекском лексиконе, и имеет цель помочь студентам лексикографии и перевода.

Ключевые слова: перевод, понимание, синтаксис, семантические нюансы, контексты, переводчики.

Kirish. Leksikografiya so'zlar va ularning ma'nolari bo'yicha o'rganishdir, va ingliz va o'zbek tillarida holat bildiruvchi so'zlar tarkibiy tushunchalarini va muammolarni o'rganishda maxsus chet tilchilarni qo'shadi. Ushbu maqolada, ingliz va o'zbek tillarida holat bildiruvchi so'zlar tarkibiy tushunchalarini va muammolarni o'rganishni tahlil qilamiz. Holat bildiruvchi so'zlar har ikki tilida ham muhim rol o'ynaydi, chunki ular modifikatsiya qiladigan ot so'z turkumi haqida muhim ma'lumotlar beradi. Lekin, ingliz va o'zbek tillari o'rtasidagi so'z tartiboti, sintaksis va semantik nuanstlarning farqlari holat bildiruvchi so'zlarni to'g'ri tarjima qilish va tushuntirishda muammolar tug'ilishi mumkin.

Ingliz tilida holat bildiruvchi so'zlar odatda ta'rifi qilingan ismlarning oldida keladi, masalan, "qizil olma" yoki "chiroyli gul." Ushbu so'z tartiboti barqaror va oddiydir, shuningdek, sifat va ism o'rtasidagi munosabatni tushunishga qulay bo'ladi. Ammo, o'zbek tilida sifatlar odatda ismning orqasidan keladi, bunday boshqa sintaktik tuzilishga olib keladi. Masalan, o'zbek tilida "olma yaxshi" deb aytib, "yaxshi olma" degan ma'noda bo'ladi. So'z tartibidagi bu farq o'quvchilarga ikki tilning sintaktik qoidalari bilan moslashish uchun o'zgarishlarni amalga oshirish zarurati mavjud bo'ladi. Sifatlar tarjima qilishdagi eng muhim muammolaridan biri, bir so'zning o'zida olib boradigan ma'nolarning va konnotatsiyalarining to'liq spektrini tutib olishdir. Masalan, "aqlli" deb nomlangan Ingliz tilidagi sifat "smart" Uzbek tilida "aqliy" yoki "dengiz" deb tarjima qilinadi, har ikkisi ham o'qim yoki aqlli bo'lishga oid farzandlarga ega bo'lishi mumkin. "Aqliy" aqliy savod yoki chuqurlikni ajratadigan

bo‘lishi mumkin, "dengiz" esa amaliy yoki ko‘cha aqliy bo‘lishni ko‘rsatishi mumkin. Ushbu zid farqlarini tushunish, tarjimaning asosiy matnini to‘g‘ri o‘tishini ta‘minlash uchun juda muhimdir.

Boshqa bir muammo sifatlar tarjimasida tillar o‘rtasidagi madaniy va kontekstual farqliliklardan kelib chiqadi. Sifatlar odatda madaniy bag‘ishlovchi va jamiyat norma va qadriyatlarini aks ettiradi, ulardan bir tildan boshqasiga o‘tkazilishi mumkin. Masalan, bir kultura uchun musbat yoki neutral deb hisoblansa, boshqa kultura uchun bu sifatning manfiy konnotatsiyalarga ega bo‘lishi mumkin. Tarjimonlar, odamlarni tasodifiy ma‘noni uzatmaslik yoki o‘qimlarni buzmaslik uchun madaniy nuanslarni ehtiyotkorlik bilan boshatishlari kerak.

Yana bir muammo holat bildiruvchi so‘zlar tarjimasida tillar o‘rtasidagi grammatik tuzilishi farqliliklardan kelib chiqadi, bu tarjima jarayoniga qo‘shimcha murakkablik qo‘shadigan omillardan biridir. Ingliz tilida sifatlar odatda modifikatsiya qiladigan ism oldida keladi, Uzbek tilida esa sifatlar odatda ism oldidan keladi. Ushbu so‘z tartibining farqi gapning to‘g‘ri va tabiatli o‘qilishiga ta‘sir qilishi mumkin, shuning uchun tarjimonlar tarjima matnini maqsad tilida aralash va tabiatli ko‘rish uchun o‘z usullarini moslashadi. Sifatlar tarjimasida shuningdek asl matnini stil va uslubini ko‘rib chiqishni talab etadi. Sifatlar formal, tovush, va abstraksiya darajasida farqlanishi mumkin, barchasi yozma qo‘llanma uslubi va nutqi hisoblanadi. Tarjimonlar avtorning maqsadli tovushni saqlash va muallifning istaklari tonini ifoda etish uchun maqsadli tilga mos sifatlarni tanlashda ushbu omillarni hisobga oladi. Ma‘nolik va madaniy muammolar bilan birgalikda, sifatlarni tarjima qilish uchun har ikki tillarning sintaksis va grammatika qoidalari haqida chuqur tushunchaga ega bo‘lish zarurdir. Sifatlar jins, son, va halqa asosida shakllanishi mumkin bo‘ladi, bu tarjima jarayonida murakkablik qo‘shadi. Tarjimonlar asl matnini saqlab qolishi uchun sifatlarni maqsad tilida to‘g‘ri ko‘rsatish uchun ikki tillarning grammatika va sintaksisida mutaxassis bo‘lmasliklari kerak. Ushbu muammolarni hal qilish uchun, tarjimonlar sifatlarni to‘g‘ri va samarali tarjima qilish uchun turli strategiyalardan foydalanadilar. Ommaviy yo‘l shu sifatning asosiy ma‘nasini va esasini uzatishga fokuslanishdir, so‘zgap to‘g‘ri so‘zga tarjima qilishga urinishdan katta ehtiyojlanadi. Tarjimonlar asl so‘z bilan mos keladigan ekvivalent sifatlarni tanlashlari mumkin, hattoki agar ular to‘g‘ri tarjimalar bo‘lmasa ham. Tarjimonlar shuningdek kontekst va etraflari matndan foydalanishadi, bu matnini odatda yozilgan hikoya yoki mantiqni tushunishga yordam beradi, bu esa belgilangan sifatning maqsad tilida nima maqsadda ishlatilganini aniqlashga yordam beradi va tarjimonni maqsad tilida eng muvofiq ekvivalentni tanlashda rahbarlik qiladi. Ingliz va o‘zbek tillarida sifatlar tarkibiy tushunchalarini tarjima qilishda yana bir muammo semantik nuanstlarning mavjudligi bilan bog‘liq. Sifatlar har bir tilda turli ma‘nolarga ega bo‘lishi mumkin, bu esa to‘g‘ri moslashtiruvchilarni topishni qiyinlashtiradi. Masalan, "aqlli" deb nomlangan ingliz sifati "smart" o‘zbek tiliga "aqliy" yoki "dengiz"

deb tarjima qilinadi, har biri aqlli yoki engilchilik bilan bog'liq turli ma'nolarga ega. Semantik tarjima bo'yicha bu farqlilik kelib chiqqan tarjimalarda noyobliklar va noyobliklarga olib kelishi mumkin. Jamiyat tili va madaniy tasodifiylikka oid nuanslarni o'tkazib borish uchun ba'zi holatlarda tarjimonlar izohlardan yoki izohlardan foydalanishlari kerak bo'ladi. Qo'shimcha kontekst berish o'qituvchilarga ayrim tushuntiruvchi madaniy nuanslarni tushuntirishga yordam berishi mumkin va tarjimalangan matn aslga muvofiq qolishi uchun ishonch hosil qilishi mumkin. Umumiy ravishda, Ingliz tilidan Uzbek tiliga sifatlarni tarjima qilish murakkab va ko'rinishli jarayon bo'ladi, bu jarayon semantik, madaniy, grammatik va uslubiy muammolarni boshatishni talab etadi. Sifatlar gapni shakllantirishda ahamiyatli rol o'ynaydi, shuning uchun tarjimonlar ularning nuanslarini va konnotatsiyalarini to'g'ri o'tkazishlari zarur. Ehtimol edi xursand bo'lmoqchi bo'lmasligingizni umid qilaman.

Xulosa. Ingliz va o'zbek tillarida holat bildiruvchi so'zlar tarkibiy tushunchalarini va muammolarni o'rganish, tarjima qilish va tushunishning murakkabliklarini ko'rsatadi. So'z tartiboti, sintaksis va semantik nuanstlarning farqliliklari o'quvchilar va tarjimonlar uchun muammolar yaratishi mumkin. Ushbu muammolarni samarali ravishda hal qilish uchun, har ikki tilni va ularning xususiyatlari haqida chuqur tushunishga ega bo'lmasligi zarur. Ushbu muammolarni tanib chiqib, ularni hal etish orqali, biz turli tilning kontekstlarida sifatlarni to'g'ri tarjima qilishimizni yaxshilaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Cinque, Guglielmo. "The Syntax of Adjectives: A Comparative Study."
2. Fuertes-Olivera, Pedro A. (Ed.). "Translation Studies and Lexicography: Theoretical and Practical Perspectives."
3. Jackson, Howard. "Lexicography: A Critical Introduction."
4. Karimova, Kamola. "English-Uzbek Dictionary of Adjectives."
5. Toshpulatova, Nargiza. "A Contrastive Study of Adjectives in English and Uzbek Languages."